

Հաստատուեր են , և այս կառավարութիւնը 53 հոգիի ձեռք է որոնց գլխավորներն են Օտիւկոն Պառօ , Լամարգէն , Տարախոն : Կը յուսանք որ գալ շարժու Վաղդիայի կառավարութեանը այս երեւելի փոփոխութեանը վրայով երկար բարակ կըր նամք գրելու :

ԱՆԳՂԻԱ : Ինկիլիզի Բառլամենդին մէջ մըտ նողները որովհետեւ քրիստոնէական անկէան կըծն քին վրայ երգում պիտի ընէին , ուստի անկէան կըր ընէնքէն չեղանքը Բառլամենդի անդամ չէին կըր նար ըլլալ : Երգեան ոճը փոխելով՝ հոռոմեականներ և անկէան չեղող բարձրագոյններ ալ առնուել սկը սան ետքը այս ատեանիս մէջ . բայց հրեայ առնուել ընտել չէր ըլլալ : Եւս տարի 1 օտ ՆՕՏՆ Ուստէ լին աշակցութեամբը՝ հրեայներուն ալ Բառլամենդի անդամ ընտրուելու արտօնութիւն տրուեցաւ : Եւս բանիս համար երբ որ տէրութեան խորհրդա կան ատեանին մէջ 1 օտ ՆՕՏՆ Ուստէ կը խօսէր , Սիպիհորբ գնդապետը հարցուց , արդեօք հրեայ մը Բառլամենդի անդամ ընտրուի նէ՝ չաբաթ օրը Բառլամենդին ժողովուած տեղը գտնուելու չարտաւորի մի . և թէ որ կը պարտաւորի նէ՝ չաբաթը պահելու պարտաւորութեանը հետ որ ամէն հրէից վրայ է , այս ի պաշտօնէ պարտաւորութիւնը ինչ պէս կը միաբանի :

Երբ այս խնդիրը եփարդէ ժամանակ է որ օրի նաւոր կերպով լուծուած է՝ կ'ընէ անգղիական կըջ օրագիրը . ժամանակը թէ՝ հարցմունքը ըլլալէն աւ աջ պատասխանը գործով տրուած էր : Զովիս Սա լոմենս անուն հրեայն ասկէց մէկ երկու տարի առաջ 1 օտուայի քաղաքապետներուն մէկը (Էլտրոմեն) ըլլալու ընտրեցաւ , և իր այս նոր պաշտօնս կը պարտաւորէր զինքը ամէն օր պաշտօնին գործոյն պարապիլ , հետեւաբար՝ չաբաթ օրերն ալ : Պ . Սալոմենս անպակաս չաբաթ օրերն ալ կը գտնուէր . և երբ այս բանիս վրայօք իրեն հարցուեցաւ նէ՝ պառտաստան տուաւ , չաբաթ օր իմ այս գործոյն գլու նուէրս կրօնական պարտականութեանս բնաւ վնաս չուէր . օրինաց դիտումն ալ՝ ասանկ բաներու գլու նուէրը արգիլել չէ . մէկ մարդ մը իրեն անձին մի նախ վերադարձու պարծ պիտի չբանի չաբաթ օրը . իմ այն օրը քաղաքապետութեան գործոյ գտնուելս մինակ իմ անձինս համար չէ , հասարակաց օգտին համար է : Երբ տուած այս պատասխանին նայելով՝ Բառլամենդի անդամ ընտրուող հրեայներն ալ կա ըող պիտի ըլլան առանց իրենց օրէնքին դէմ ընելու , չաբաթ օրերը Բառլամենդի ժողովքին մէջ գտնուել :

— Սիր թօմաս Ուստէր խոսքը — ամբողջ յունվարի 10 ին մեռաւ Իսլանտայի Բուքարքը , ծովա յին զօրաց հիւանդանոցին մէջ , 70 տարուան : Եւս մարդս էր որ Երօթէօն Պօնաբարդէն Եւրպ կղզին ոչսոր տարաւ ընթացող նաւով :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ : Հասէ Հովսեփի կայսրն տիր իշխանին ժառանգը՝ Պրէտերի իշխանորդին՝ յունվար 5 լուսնալու գիշերը մեռաւ , երկար և ցաւալէն հիւանդութիւն մը քաշելէն ետքը : Եւս իշխանազուն երիտասարդը ծնած էր 1830 ին ապրիլ 6 ին . և հիւանդութենէ բուժուած ատենը ուսմանը կը սորվէր Պօն քաղաքին համալսարանը : Վեհապատիւ ծնողքը Կուսդաւ և անոր ընկերը շատ օրէ ի վեր իրենց հիւանդ դաւակին քովն էին . և մեռած ատենը քովը գտնուեցան : Երբ մեռնելովը՝ այս իշխանական յեղին արական ժառանգութիւնը հատաւ :

— Կայսրութեան կենցաղագէտ մարդիկ կը կարծեն որ , Լոմպարտայի կառավարութեան մէջ ըլլալու նորագութիւններուն կանոնները , որ շատ ատենէ ի վեր ունենալու կը բաղձային լու պարտադրանքը , և հիմապատե կառավարութեան կերպէն դժգոհ ըլլալին ալ ատեն ատեն գրով և գործով իմացուցեր էին , այս ներկայ տարուոյ մէջ պիտի հրատարակուէին : Սիլանու կուսակալ Սբաւէր կոմսը՝ որ զինքը միլանցուց սիրելի ընելու ճամբան մինչեւ հիմայ գտած չէ , իրեն այս անցաղաւ կութեանը համար ետ պիտի կանչուի . և տեղը Սնդէքուքքով կոմսը պիտի խրուի : Եւս լուրս Վիենայի մէջ տարածուեցաւ նէ՝ ասանկ պատուական անձէ մը մօտ ատեններս զրկուելու ըլլալու նուն վրայ ամէնուն ալ առ հասարակ սիրտերնին ցաւեցաւ : Կըսեն որ՝ Ուէնիէր մեծ դոքսը որ Լոմպարտայի փոխարքայն է , աւելի մեծ իշխանութիւններ առաւ այս օրերս , որ ասկէց առաջ չուէր :

Եւստրիայի կառավարութիւնը որոշեց որ Լեհաստանու Կալիցիա գաւառը որ այս իշխանութեան տակը անցած է , երկու մասն բաժնուի , աւելեւեան և արեւմտեան Կալիցիա անունով . և աւելեւմտեան Կալիցիա մայրաքաղաքը ըլլայ Բրաքով , և

այսոր համար այս քաղաքիս մէջն ալ մէկ մասնաւոր կուսակալ մը նստի :

Կայսրական յեղին ժառանգութիւն եղած երկիւնքը սովորութիւն էր որ երկրագործ բնակիչները ատեն ատեն առանց վարձուց (անկարիա) կայսեր երկիրները կը մշակէին : Եւս սովորութիւնս վերնալու վրայօք ալ խնդիր եղած է . և մօտերս այս խնդրոյս ալ օրինաւոր կերպով լուծուած կը տրուի :

— Ուստաց տէրութեան կողմէն Բրուսիայի Պէտլին մայրաքաղաքը նստող գետապան Պ . Սէյեն տօնք իմաց տուեր է որ՝ ուստաց զօրքէն 30,000 հոգի Կալիցիայի (չէհաստան) սահմանադրուելու ժողովուած են . և Եւստրիայի կառավարութիւնը ասոնք որ ժամանակ և ուր գործածել կ'ուզէ նէ՝ պատրաստ են :

ՌՈՒՍԻԱ : Ֆոանքֆօնի լրագիրը յունվար 7 ին , նոյն ամսոյն 5 ին մէկ մասնաւոր տեղեկութեամբ մը՝ Քօլոնիայի լրագրին պատմածէն առնելով կը գըրէ որ , ուստաց վեհապետ կայսրը մաղձային հիւանդութենէ բուժուած է եղեր : Հիւանդութիւնը թէպէտ բաւական ծանր է , բայց վստիսալու պարագայ մը չերեւիր կ'ըսէ :

ՍՊԱՆԻԱ : Ինկիլիզի Ժոանիլ օրագիրը կը պատմէ որ՝ Սպանիայի թագուհին մէկ ծանր և տոսկրի հիւանդութեան մը բռնուած է , որկէց ազատուել շատ դժուար կ'երեւի . որովհետեւ ինչ պէս որ կ'ընեն կ'ընէ՝ լուսնոտութեան տեսակէն է . և յայտնի է որ այս հիւանդութիւնս խիստ քիչ կը պատահի որ բժշկութիւն գտնէ : Եւսկէց առաջ ալ ասանկ հիւանդութիւն մը երեւցեր է վրան , բայց թեթեւ եկեր և շուտով անցեր է . հիմապատե քիչ մը ծանրկէլ ըլլալուն համար քովի մարդիկը և պարտականները շատ տրտմութեան և մոմոտութի մէջ են :

Եւսակ մէկ հիւանդութիւն մը Սպանիայի թագուհւոյն վրայ՝ և Եւրոպայի հիմապատե վեհապետ մէջ , թէ միայն թագուհւոյն պարտականները , չէ թէ միայն սպանիացուց աղբը , այլ բոլոր Եւրոպայի մէջ գտնուող կառավարութեան մարդիկը և կենցաղագէտ անձինքը խորին մոմոտութի մէջ ձգելու բան է . թէ որ թագուհին կեանքը վտանգելու ըլլայ նէ՝ Սպանիայի թագաւորական աթոռոյն ժառանգութեանը վրայ մեծ վեճ կը բացուի , որ որչափ որ սու պիտի Եւրոպայի ընդհանուր խաղաղութիւնը հաստատուն հիման վրայ դրուած կ'երեւի նէ՝ կարելի է որ այս խաղաղութեանս հիմնայն ատենը կը խախտի : Ֆոանքֆօնի տէրութեան Սպանիա գտնուող կուսակիցները այս բանիս վրան իրենց կողմը ուժովընէլ , և Սնդանիէի դքսուհին՝ որ ինչպէս որ յայտնի է , Ֆոանքֆօնի թագաւորին հարսն է , և Սպանիայի թագուհւոյն քայքայ ըլլալով հիմապատե թագաւորութեան ժառանգքն է , Սպանիա բերել տալ կը խորհին :

Բանի որ այս աղբիկը Ֆոանքֆօնի թագաւորին տղուն կին եղաւ՝ ինկիլիզի տէրութեանն ու Ֆոանքֆօնի մէջ մէկ պաղութիւն մը մտաւ . որովհետեւ ինկիլիզի Ֆոանքֆօնի Սպանիայի մէջ զօրանալը ամենեւին չուզեր : Եւս մտածութեանս վրայ հիմնելով ֆոանքֆօն օրագիրը կը կարծէ թէ՝ գուցէ բանը ինկիլիզի օրագրոյն ըսածին չափ ծանր չէ . և օրագիրը հասարակութեան ականջը բան ձգելու մտքով բանը ծանրացուցեր է :

ՀՈՒՍ : Կառավարութիւնը այս քահանայապետիս օրը Հռոմայու երկիրը գտնուած հրեաներուն քաղաքական ազատութիւն չնորհած ըլլալը յայտնի է : Ֆիլեպիլիպի ալիս ըսուած օրագիրը կը պատմէ որ՝ նոյն աղբէն կառավարութեան գործոյ մէջ ալ մարդ առնուել սկըսեր է . և կառավարութեան խորհրդարանին (քօնսիլիօ տի տիրեցիօնէ) անդամ ընտրուեր է Պ . Սամուէլ Լրագրի անուն հրեայն : Հռոմայու երկիրը հրեայներուն քաղաքական պաշտօնի հասնելուն առաջինն է ասիկայ : Եւս ալ հրեայները ազատութիւն ունէին Հռոմ , բայց անիկայ աւելի թայտուութիւն մը ըսուելու արժանի էր , բանի թէ ազատութիւն . ներքութիւն չէին քաշեր . բայց անանկ պարտականութիւններու տակ ինկել էին , որ հրեայ ըլլալին նէ անկէց ազատ պիտի մնային : Հիմայ անոնք վերնալէն գտնուէն հռոմայեցիի կարգ մտած են ասով :

ՋՈՒՆԻՅՅԵՐԻ : Ինկիլիզի օրագիրը , որ Լոմառ տպուած օրագիրներուն ամէնէն երեւելին է , ատեն մը ասպիւլիէրոն պաշտպանութիւն կ'ընէր , հիմա բերանը փակած կ'երեւի . և բանին աղբի մը տեղեկանալով՝ սկըսեր է այս ալ ասպիւլիէրը պախարակել : Սուտ ու փուտ պատմութիւններու բռնուելով՝ արգարութիւնը որ կողմը ըլլալը

չհասկըցած անիրաւները իրեւա արդար յըցընելու ներքի է . որովհետեւ ասանկ ընողին կամացը մէջ ճըռութիւն մը ըլլալ չի յըցընէր , արգարութեան պաշտպան կը սեպուի , թէ և ներքի տգիտութեամբ արգարութիւնն սու ըլլալը չէ՝ գտնի : Բայց ստոյգ ճանչնալէն ետքն ալ առաջիկա պէս խօսիլը , կամ բողբոլիլն լուրով կարգադրուելուն մարքին մէջ առաջիկա տուած գաղափարը պահելու ջանալը գտնելի բան է չեմք կրնար ըսել : Բայց օրագրին ըսածը ֆոանքֆօն օրագրին համապատեութեանէն թարգմանելով հոս գնեմք :

« Օւլիցցերիի մէջ յաղթող կողման բըռնած գործքերը նայիմէ նէ՝ մեծամեծ տէրութեանց յաւաքական իրենց վրայ յըցուցած չափաւորութեան օրինակը բնաւ չեմք տեսներ : Բաշնակից կառավարութեան մէջ հեղինակութիւննին բանող երեւելի մարդոց կրկին և կրկին ըսած խոտմունքներնուն և ոտուած ապահովութիւններնուն հակառակ՝ որ ինկիլիզի կողմէն Պէռնա գացող դետպանին (սրբ Սքէրգֆրոտ Բանինկին) տուեր էին , տակաւին Օւլիցցերիի կառավարութիւնը իր զօրքով սակաւաթիւ խոտմարներուն կուսակցութիւն կ'ընէ հռոմեացուան գաւառներուն մէջ . և ասոնք ալ այն տեղերը անանկ բըռնութիւններ և անիրաւութիւններ կ'ընեն՝ որ պատմելու անգամ մարդու սիրտ չբաշեր : Եւ յիշուի ասպիւլիէրոն Փոայ պուրկի մէջ քաղաքը առնուելէն ետքը , և ասպիւլիէրոն ըսուած առանձին դաշնակցութիւնը բաղկէլէն ետքը ըսածին՝ այս գաւառներուն դէմ պատերազմող բանակը պատերազմի մէջ իրեն ըսածներնէն շատ ծանր և չքաշուելու բաներ են : Պաշտօնատեներն ընտրելու կերպին մէջ ապօրինաւորութիւն կայ , յայտնապէս ընտրողները կը վախճընեն որ իրենց ուղած մարդիկը ընտրել տան : Սպիւլիէրոն որ կառավարութիւնը անտօմթ հեղուութեամբ (չեվրէնմիշ ըլլալով) քիչ ատենի մէջ մէկ սահմանաւոր կառավարութիւն մը հաստատեց . որ այս կառավարութեան անգամները օրինաւոր կառավարութեան տեղը պիտի բըռնեն մինչեւ ինն տարի : Ետքը՝ նոյնմէր 29 ին , հրաման հանեց վճռով , որ ասկէց առաջ եղած կառավարութեանը պաշտպան ո՞վ կար այն ատենը նէ՝ դատաստանի քաշեն . թէպէտ այն կառավարութիւնը օրինաւոր և բարեկարգ եղալ ըլլալուն ըսելիք մը չկար : Եւսկէց այս ընթացքը խոտմարներուն անանկ երեւեցաւ , որպէս թէ բանը երկընցնելէ , ուստի այս քննութիւնը հազիւ թէ սկըսած էր՝ դադարեցուցին . և խաղաղութեան և ընդհանուր թողութեան անունով՝ ըսկրոան առանց նախապարտաւորութեան անվիճալիս դատաստան ընելու և տուած վճիռնին ժամանակ չանցուցած ի գործ գնելու : Եւսկէց ուրիշ բան չէր , բայց եթէ քաղաքայինքէն 31 հոգիի աքսոր , և ինչքերնին հասարակութեան գանձուն առնուելը , ասոնք ոչ միակ ընող եղաւ , և ոչ ալ իրենց զինքերը պաշտպանելու ժամանակ տրուեցաւ . վճռուցին որ 1,200,000 Օւլիցցերիի ֆոանք տուգանք տանք որ կ'ընէ 7,650,000 զուռուշ , կամ 15,300 քէսէ ստակ . որով ամէն մէկուն բաժնին կ'ընայ 246,774 1/3 զուռուշ , և ասոր հատուցման երաշխաւորութիւնը առնելէն դառ քաղաքական իրաւունքներէ ալ զրկեցին մինչեւ վեց տարի . և արքունեւուն ալ 15 տարի ժամանակ կորեցին : Եւս ինչօ ըսուած վանքը գոցեցին , և բոլոր ինչքը և կաւ վանքը կառավարութեան գանձուն առին : Վիճակին եպիսկոպոսին և ինն վանքի վրայ՝ որ Ղիլիկիաներուն ալ չէր , 400,000 Օւլիցցերիի ֆոանք (2,550,000 զուռուշ) տուգանք ձգեցին : Եւսկէցիկին բոլոր ինչքը տէրութեանն ձեռքը անցաւ Եւս բռնական և անիրաւ վճիռներուն գործադրութիւնը այս գաւառներուն երեւելի տուները և բոլոր կրօնական բաները տալին ու վրայ կ'ընէ . կողպուելով ամէն մէկը իրենց հայրենի ժառանգութեանէն կը զրկէ . և ասոր օրինակ կը դրոնրվի միայն ֆոանք սընքերուն 1793 ին խոտմութեան ատենը քանակաւ անուն հաստատուած ատեններ . և բոլոր աշխարհք ասով կը տեսնէ որ՝ ազատութիւնն ու արգարութիւնը Օւլիցցերիի երկրէն դուրս վերաբնուած են : Եւս ըսածներս միայն Ֆոայպուրկի չէ , հռոմեացուան ուրիշ գաւառներուն ալ ըրին . սուրբ Բեռնարդոսի հիւանդոցին անգամ ըրին) , քանիդ ասպիւլիէրը գաշնակցութեան զօրքերէն օգնութիւն գըտնելով այս տեղս ալ կողպուեցին : Եւս վանքը որ բոլոր Եւրոպայի մէջ անուանի եղած էր մէջի կրօնաւորներուն բարեպաշտութեանը , արիւն թեւ

(1) Սպանիա լուսնոր բարձր և միշտ ձիւնապատ ըլլալուն համար թէ որ այս վանքը հոն չըլլար նէ՝ շատ մարդիկ կը մեռնէին կը կորաւէին . ասոնք շուն մը կը պահէին . և ատեն ատեն դուրս կը հանէին , որ հոտուքը տալով ձիւններուն տակը թաղուած մարդիկ կը գըտնէին կ'իմացնէին , անոնք ալ կ'երկային կը վերընէին , և գործման ըմ կը կենդանացնէին : Եւս վանքը որ չկնար նէ հաստատուելու էր անանկ տեղ մը գոցուեցաւ : Բաշնակից անուոր ձեռքը ըլլալու աղէկութիւններուն առհասարակ այս կը սեպուի ասիկայ :

